

Kaple sv. Barbory

**v Podlesí u Kašperských Hor (Vogelsang),
prohlášená Ministerstvem kultury svým Rozhodnutím
ze dne 19.10.2018 za kulturní památku**

Ve svahu Huťské hory, nad údolím říčky Losenice, leží již od středověku malá osada Vogelsang, která nese od roku 1947 název Podlesí.

Historie osady je spjata s klatovským řádem dominikánů, jimž Vogelsang ve středověku patřil.

Také zde stávala pověstná vogelsangská sklárna, o které lze najít první historickou zprávu z roku 1584, kdy Rudolf II. prodal tuto sklářskou huť do kašperskohorského panství. Ve sklárně významně působila sklářská rodina Schmidtů, kteří byli dodavateli skla pro českou šlechtu. Vogelsangská sklárna fungovala (s několikaletou přestávkou v 19. století) až do počátku 20. století.

V minulosti bývalo na Vogelsangu živo. Byla zde ještě například škola, zájezdní hospoda a další jiná stavení.

Stával zde také malý lovecký záměček, tzv. panský dům, vystavěný pro uherskou kněžnu Esterhazyovou. Později byl záměček přeměněn v rekreační středisko, které v sedmdesátých letech vyhořelo.

V areálu Rezidence Vogelsang stával rozlehlý statek s **kaplí sv. Barbory, postavený stavitelem, Sebastienem Florianem Gerlem**, který se v areálu nachází dodnes a stejně jako ostatní budovy prošla kompletní rekonstrukcí.

Svatá Barbora byla vždy i patronkou havířů, proto kaplička připomíná období, kdy Kašperskohorsko patřilo mezi nejstarší zlatonosné revíry v předhusitských Čechách.

P O D L E S Í

Kaple sv. Barbory

Dějiny objektu

Mgr. V. Bezděková

Národní památkový ústav, územní odborné
pracoviště v Plzni

XII/2003

Úryvky z „**Dějiny objektu**“ od Mgr. V. Bezděkové:

Kaple je na první pohled zajímavá stavba: má půdorys širšího obdélníku o rozměrech 5,68 x 4,80 m s polygonálním závěrem. Její střecha je sedlová, krytá šindelem, při štítu z ní vystupuje dřevěná zvonice s cibulovitou bání. Fasáda kaple je členěna lesénovým řádem. Kamenné masivní zdivo kaple je při nárožích netypicky zpevněno opěráky, zřejmě s ohledem na to, že kaple stojí ve svahu. Původní vstup na úzkou kruchtě ve štítovém průčelí je zaklenutý segmentem, obě okénka zřízená po obou bocích jsou zaklenuta polokruhem. Dolní obdélný vstup v jihovýchodním průčelí je přístupný po nově zhotoveném vnějším jednoramenném dřevěném schodišti se zábradlím. Nad vstupem je zahlobena nika. Kaple podle Soupisu památek historických a uměleckých v okrese Sušickém pochází ze 17. století.

.....

Gerl v Podlesí obnovil pak práce ve sklárně a zřejmě postavil donedávna stojící panský dům, pravděpodobně i s okolními hospodářskými budovami. Pro Podlesí znamená příchod tohoto muže období rozkvětu, které se odrazilo i na počtu obyvatel: ve farářské rel. z 17.5.1700 se na Podlesí uvádělo 79 duší, což představuje téměř čtyřnásobný nárůst oproti roku 1677. Farář ale také poznamenal, že některé vsi z jeho farnosti včetně Podlesí neplatí desátek, ačkoliv v nich žijí majitelé krásných polí. To odpovídá nářkům autora rejštejnské far. kroniky z roku 1761, že se z Podlesí žádné desátky neplatí, ačkoliv roku 1610 se ještě řádně platily. Zároveň to ovšem neukazuje na právě nejlepší vztahy S. F. Gerla k rejštejnskému faráři. Přitom v rejštejnské farní kronice se uvádí, že skelmistr z Podlesí Sebastin Florian Gerl věnoval kapli sv. Barbory louku za vsí, z níž se sváželo 6 vozů sena, na opravy střech a další nezbytnosti. Další neurčitá zmínka o vystavění kaple je v obecní kronice obce Rejštejna z roku 1935, kam byly z neuvedeného zdroje přepsány příjmy rejštejnského faráře z let 1688 - 1706, v nichž se mj. praví, že „pan Huťmistr na Podlesí, který vystavěl kapli k počtě sv. Barbory, zaplatí každoročně na svátek sv. Barbory panu faráři 1 zl. 30 krejcarů“. Oba tyto prameny tedy ukazují na vznik kaple na přelomu 17. a 18. století.

....

Kaple byla vysvěcena nejpozději roku 1699 a její zasvěcení svědčí o tom, že byla stavěna v době výstavby celého statku a měla být symbolem jeho duchovní ochrany. Záhy (před rokem 1706) se k ní na svátek sv. Barbory začaly pořádat procesí s kázáním a zpěvem. V době, kdy byl vlastníkem Petr Müller, zde byla sloužena mše každou středu rejštejnským farářem, později v ní byly slouženy mše klatovskými dominikány, kteří i kapli nechali opravit, za Eisnerů u ní zřejmě dokonce působil kaplan. V závěti Anny Marie Eisnerové roku 1788 k ní byla zřízena mešní fundace. S finančními problémy sklárny však upadla i sláva kaple a z 19. a počátku 20. století o ní nic nevíme. V roce 1964 byla prohlášena kulturní památkou, památková ochrana však byla zrušena roku 1979 v souvislosti s plánovanou demolicí a výstavbou moderního rekreačního střediska. Kaple nakonec zbořena nebyla, bez údržby však zvolna propadala zkáze. Jejím zániku nakonec zabránila rekonstrukce provedena jejím současným majitelem. V současnosti je opět navržena na prohlášení kulturní památkou.

Povolení ke stavbě kaple r. 1698

Auctoritati S. S. Episcopali Ordinariae, datus et con-
 ceditur in nomine praesentium, Domino Sebastiano Flo-
 riano Gerolle Officinae Vitriariae in Districtu Praetensi
 prope Civitatem Freyreichensheimensem Magistro
 facultas et licentia, ut in conformitate cum sua Con-
 jugis Bondula voti emissi, Capellam honoris S. Bar-
 bary Virginis & Martyris ~~ex fundamentis~~ ⁱⁿ ~~poni~~ ⁱⁿ ~~dicta~~
 officinam Vitriariam in neri Sylvijs situatam, ex
 fundamentis ~~exstrui~~ ^{exstrui} et ~~edificari~~ ^{edificari} curare, ~~potest~~
~~locus~~ ^{locus} ~~vicarius~~ ^{vicarius} ~~locum~~ ^{locum} ~~dictum~~ ^{dictum} ~~vicij~~
 dilectus Joannes Wenceslaus Jurat, jam memorata
 Capellam ~~exstruat~~ ^{exstruat} et ~~edificet~~ ^{edificet} ad ~~hunc~~ ^{hunc} ~~modum~~
 juxta rituale Romanum: Praegense Cerimonij operum
 et aqua Gregoriana aut in defectu ejusdem aqua bap-
 ti Viberi et hinc benedicere possit ac valeat. Prae-
 ym die VI Augst: A. 1698.

minj

Evidence ke zvonu v Kapli sv. Barbory ze dne 6.5.1940

Meldebogen für Bronzeglocken der Kirchen

(Für jede Kirche, Kapelle usw. ist ein Meldebogen auszufüllen.)

Der Meldebogen ist in doppelter Ausfertigung bis spätestens 5. Mai 1940 an die zuständige Landes- oder Provinzialkirchliche Behörde bzw. Diözese zurückzusenden. — Die dritte Ausfertigung ist für die Akten des Anmeldenden bestimmt.

Ort: Vogelsang Straße/Platz: _____ Nr. _____
 Name der Kirche, Kapelle usw.: Messkapelle St. Barbara
 Regierungsbezirk: Regensburg Stadt-/Land-Amt: Bergreichenstein Post: Bergreichenstein
 Besitzer*): Solothurnern in Schmittenhofen Anstift: Forstamt Vogelsang
 (Gewährinhaber oder Bevollmächtigter)
 Eigentümer*): Forstamt Vogelsang Anstift: Forstamt Vogelsang P. Bergreichenstein
 (oder Befähigungsberechtigter)

a)*	b)*	c)*	d)*	e)*	f)*	g)*	h)	i)
Nr.	Gewicht in kg	Gößter unterer Außen-durchmesser in cm	Zon	Gießjahr und Gießer (falls bekannt)	Verwendungszweck	Art der Aufhängung	Besondere Bemerkungen	Gruppe (von den Meldenden nicht auszufüllen)
1	-	28	-	-	Mischglocke	Glockenturm	-	
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								

Ort: Bergreichenstein Datum: 6/5 1940

*1) Erstfahrungen umseitig!
 Formdruck 69X-1 Din A4 B=3 x 60 000

Wolfgang Johann Farnbacher
 (Unterschrift und Siegel) Erzherzog

Kaple sv. Barbory v datech

1698 - Povolení ke stavbě

1964 - Stavba prohlášena kulturní památkou

5.9.1978 - Korespondence ministerstva kultury ČSR Krajskému středisku státní památkové péče a ochrany přírody

Informace ohledně žádosti Státního statku v Hartmanicích, okr. Klatovy ve věci upuštění od další památkové ochrany objektu bývalého dvorce Vogelsang v Podlesí z důvodu odprodeje objektu k rekreačním účelům a jeho demolice

26.10.1978 – Korespondence Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody Krajskému středisku státní památkové péče a ochrany přírody

Sdělení ohledně upuštění od památkové ochrany areálu Vogelsang. Sdělení žádosti Ústředního domu pionýrů o vstupu s majitelem objektu o koupi celého areálu

1979 – zrušení památkové ochrany

12.2.1997 – Korespondence od Památkového ústavu v Plzni

Zaslání informací současnému majiteli kaple na otevření možnosti obnovy původního slohu a zejména jeho zprovoznění. Byla sdělena informace o návržení kaple sv. Barbory Ministerstvu kultury ČR mezi nemovité kulturní památky.

25.3.2002 – Korespondence od Ministerstva kultury ČR – Návrh na prohlášení za kulturní památku

Korespondence shrnuje odůvodnění podaného návrhu Památkového ústavu na obnovení kulturní památky

7.12.2017

Ministerstvo kultury ČR otázku stanovení Kaple sv. Barbory za kulturní památku dosud neuzavřela.

02 - 03 /2018

Na počátku roku 2018 byla opět aktivně zahájena jednání s Národním památkovým ústavem na obnovení kulturní památky. Cílem bylo zastaralý návrh na prohlášení kaple sv. Barbory zaktualizovat, pořídit aktuální fotodokumentaci a vydat posouzení pro Ministerstvo kultury ČR. Během jarních měsíců proběhlo místní šetření přímo na místě areálu Vogelsang.

19.10.2018

Ministerstvo kultury jako příslušný orgán státní správy na úseku památkové péče
pod č.j. MK 65720/2018 OPP a sp. zn. MK-S 7448/2018 OPP

prohlašuje

soubor „kaple sv. Barbory“ za kulturní památku.

Viz příloha – Rozhodnutí Ministerstva kultury ze dne 19.10.2018

**Po téměř 40 letech
se rozhodnutím Ministerstva kultury ze dne 19.10.2018
stala kaple sv. Barbory opět kulturní památkou.**

Drobná sakrální stavba hodnotně dokládá historický vývoj, životní způsob a prostředí společnosti z období konce 17. století.

Osobností svého stavebníka, Sebastiána Floriána Gerla, člena proslulé sklářské rodiny, je přímo spjata se zdejším způsobem obživy, sklářskou výrobou. „Zlatý věk“ zdejší původní sklářské huti, kde se převážně vyráběly korálky na růžence, bylo 17. století, kdy došlo také k samotné výstavbě kapličky sv. Barbory.

Kaple byla postavena v osadě Podlesí (dříve Vogelsang), kde dříve stával poplužní dvůr se sklárnou a panským domem. Sklárna na Podlesí pravděpodobně existovala od 15. století až do roku 1891. Kaple je poprvé zmíněna jako součást rejštejnské farnosti až ve farní kronice z roku 1761.

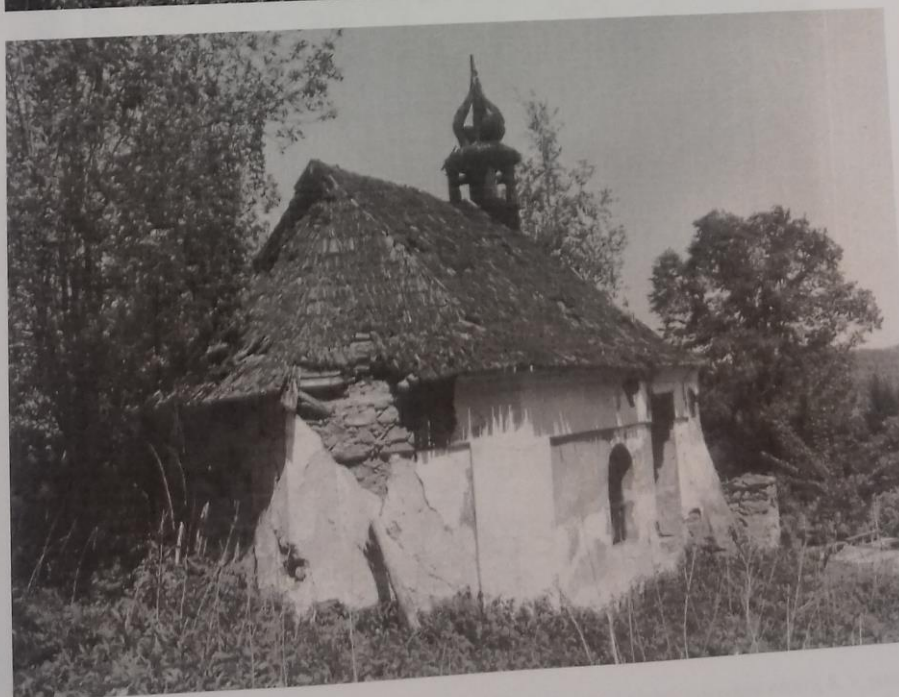
V současnosti se tak kaple sv. Barbory nachází na jednom z mnoha odlehlých míst Šumavy, kde naštěstí stopy po člověku a jeho práci zcela nezmizely, ale je nadále součástí kulturní krajiny a připomínkou minulosti. Kaplička je dnes i neodmyslitelným symbolem rekreačního areálu Rezidence Vogelsang, kompletní rekonstrukce dlouhodobě žalostného stavu proběhla v roce 1996, od té doby je průběžně udržována.

Kaple sv. Barbory již bývala kulturní památkou, památková ochrana zde byla sejmuta roku 1979 z důvodu havarijního stavu objektu. Současný vzhled je výsledkem rozsáhlé rekonstrukce. Předmětná kaple je tedy také příkladem stavby, jejíž obnova se i přes velmi špatný stavebnětechnický stav zdařila a je tak dodnes součástí paměti místa a urbanismu původní osady Vogelsang.

Fotodokumentace

Obr. 13: Kaple sv. Barbory v Podlesí
Stav r. 1989

Obr. 14: Kaple sv. Barbory v Podlesí
Stav r. 1992

Kaple sv. Barbory v Podlesí - současnost

Návrh audionahrávky

Kaple sv. Barbory se nachází v areálu Rezidence Vogelsang u Kašperských Hor. Byla postavena v osadě Podlesí (dříve Vogelsang) již na přelomu 17. a 18. století. Jedná se o příklad drobné sakrální stavby. Z historického hlediska je kaple dokladem osídlení území a skladby objektů hospodářského dvora spojeného se zemědělskou a sklářskou činností v Pošumaví. Kaple je popsána v Soupisu památek historických a uměleckých v politickém okrese sušickém z roku 1900 autorů Hostaše a Vaňka. Stavebníkem kaple byl člen významné sklářské rodiny Sebastian Florián Gerl, který získal povolení ke stavbě a vysvěcení kaple v roce 1698. Kaple byla v minulosti spolu s navazujícím hospodářským dvorem památkově chráněna, z důvodu její plánované demolice byla památková ochrana v roce 1979 zrušena.

V osadě stával dvůr se sklárnou, panský dům a kaple sv. Barbory. Sklárna na Podlesí existovala pravděpodobně od 15. století až do roku 1891, během staletí se poloha sklárny několikrát měnila v souvislosti s vytěžením okolního dřeva (sklárna Stará Huť, která rovněž patřila pod sklárnu Vogelsang, situovaná na severovýchodním svahu Huťské hory je kulturní památkou). Ve sklárně se střídavě vyráběly barevné korálky, duté a okenní sklo. Kaple sv. Barbory byla vystavena za působení člena proslulé sklářské rodiny Sebastiana Floriána Gerla, který držel sklářskou huť v Podlesí mezi lety 1695 až 1709. Povolení ke stavbě a vysvěcení kaple je datováno do 27.8.1698, kaple byla zřejmě dokončena ještě v témže nebo následujícím roce. Poprvé je kaple zmíněna jako součást rejštejské farnosti až ve farní kronice z roku 1761.

Kaple je situována v severní části bývalého poplužního dvora. Menší zděná omítaná kaple stojí na půdorysu čtverce s trojbokým závěrem, s delší osou orientovanou ve směru SV-JZ. Objekt je umístěn v mírném svahu, severovýchodní vstupní průčelí je zvýrazněno mohutnými zděnými nárožními opěráky. Střecha je sedlová, krytá šindelem, v hřebeni střechy nad vstupem hranolová dřevěná zvonička s cibulovou bání (šindel) a oplechovanou makovicí. Zdivo je masivní kamenné. Interiér kaple plochostropý.

Objekt byl počátkem 90. let 20. století neudržovaný, v havarijním stavu, kompletní rekonstrukce proběhla během roku 1996 (výměna krovu a nového zastřešení byla provedena jako replika původního stavu včetně šindelové krytiny a věžičky se zvoničkou, stavba byla nově omítnuta, členění fasády zůstalo zachováno, do otvorů byly osazeny nové výplně), od té doby je kaple průběžně udržována a je v dobrém technickém stavu. Rozhodnutím Ministerstva kultury ze dne 19.10.2018 byla kaple sv. Barbory opět prohlášena kulturní památkou.

Mgr. V. Bezděková o ní podrobně sepsala dokument „Dějiny objektu“, který je uložen v Národním památkovém ústavu v Plzni. Kopie sepsaných dějin je k dispozici návštěvníkům kaple přímo v areálu. Turisté mohou též nahlédnout do kopií původních dokumentů z roku 1698, kdy bylo vydáno povolení ke stavbě nebo si prohlédnout listinu z roku 1940, která eviduje a popisuje zvon kaple.

V kapli se konají svatební obřady, vernisáže, výstavy, společenské akce či setkání v adventním čase.

Kaple byla v říjnu roku 2018 prohlášena Ministerstvem kultury za kulturní památku.

Informace jsou čerpané z podkladů Národního památkového ústavu v Plzni.